

POJKAR, PAPPOR OCH PRAT OM BÖCKER

ett läsfrämjande- och metodutvecklingsprojekt i fyra västernorrländska kommuner
Projektredovisning, 071221, Karin Lundquist, Länsbiblioteket Västernorrland

"Böcker är för morsor och syrror" är en återkommande uppfattning i de läsundersökningar med unga pojkar som gjorts på svenska skolor under senare år. Att svenska pojkars läsvanor ser så urusla ut jämfört med de jämnåriga flickornas har visats i flera undersökningar dels de som Lärarförbundet gjort under åren dels nu senast i OECDs kunskapsmätningar av 15-åringar (PISA). Utvecklingen är oroande både ur jämställdhetssynvinkel och inför framtidens allt större krav att kunna läsa, reflektera och stå rustad i ett avancerat informationssamhälle.

Övergripande mål för projektet

Projektet PPP (= pojkar, pappor och prat om böcker) har haft som grundidé:
att ge pojkar möjlighet
att läsa och samtala med varandra och en inbjuden författare om böcker,
att fundera över lästa böcker och inspireras att skriva egna texter,
att göra läsningen till något igenkännande, intressant och lustfyllt,
att ge pappor inspiration att vilja läsa högt för sina barn,
att ge pojkar kunskap och mod att bryta invanda mönster och bli läsande förebilder för sina barn.

Huvudsaklig målgrupp

Läsovana pojkar på högstadiet och gymnasieskolornas bygg-, eltekniska-, individuella- och fordonsprogram i fyra kommuner i Västernorrland (Ånge, Timrå, Kramfors, Sollefteå) var den viktigaste målgruppen i projektet men även deras pappor och de nyblivna papporna på BVC ville vi nå med böcker, läsning, författarbesök och babybokprat.

Beskriv metoden som utvecklas i projektet

Intresserade bibliotekarier och lärare från de på förhand utsedda skolorna och biblioteken i Västernorrland var med i planeringen av projektet tillsammans med författaren Anders Widén och länsbibliotekets konsulent. Pojkgrupperna valdes ut av lärare och skolbibliotekarier och kontakt togs med BVC personal, ABF/LO centralt i Sundsvall och En bok för alla. Även LO Pappers avd 20 i Timrå kontaktades och försök gjordes att få med de manliga anställda på Pappersbruket M-real. De fackliga representanterna var intresserade men då ingen manlig anställd anmälde sig till författarbesöket ställdes det in och Timrå gymnasium gick in som deltagare i projektet istället.

Vårterminen 06 gjordes en första författarturné med Ander Widén till de skolor som skulle ingå i projektet. Denna första omgång var helt i Länsbibliotekets regi. Först samlades en storgrupp (ca 100 pojkar) i aulan för att träffa författaren och höra honom berätta om sitt författarskap. Hur han i tonåren först knäckte läskoden och, som blyg person med handikappet dyslexi, lyckades bli en läsande och skrivande människa, intresserad av avancerad forskning i sitt favoritämne – Djingis Khan - och en både läst och uppskattad författare med stor scenvana.

Efter storföreläsningen träffade Anders en mindre grupp pojkar ca 10-15, de med särskilt stort läsmotstånd, och med dem förde han ett längre och fördjupat samtal om debutboken Månskensligisten. Liksom Tomas i boken fick de också pröva på att skriva. Anders egen beskrivning av sin metod:

"Min tanke är att i flygande fläng kasta fram en kort skrivövning. Killarna får under min stressande inverkan snabbt som ögat välja var sin bild. Sen får de max en minut på sig att skriva helt konkret vad de ser på bilden. Nästa moment är att jag ruschar på och tvingar dem innan de hinner protestera att ställa sig upp och visa sin bild samt läsa vad de skrivit. Sen tar jag ett snack. Jag berättar vad skrivande och läsande handlar om. Att läsa böcker som inte fixar det så att man får en alldeles egen bio i skallen är kass. Denna snabba övning ger två saker. Förutom att jag

tvingar folk att upptäcka att de kan stå upp och läsa en text de själva presterat ger den insikt i min, författarens metod. Jag målar upp en bild i min fantasi, beskriver den med ord, sen, när läsaren läser boken gör han eller hon samma sak, fast baklänges, avkodar orden och får sin alldeles egna bio i skallen. Bra böcker blir ju bättre än film? Man ser ju scenerna framför sig. Det här är den bästa pedagogiska fint jag hittills kommit på, att starta upp ett fräscht seende för vad en text kan vara. Eleverna får själva uppleva sin text. Men också varandras, som ju också blir upplästa. Är det arton killar och fjorton av dem skriver, blir resultatet en egen text och tretton kamraters. De fyra som inte skriver har jag medel att uppmuntra ändå. Det är helt ok att inte skriva. Min dataskärm är VIT i fyra timmar innan jag kommer igång. Och jag kräver av dem att prestera på en minut! Helt sjukt. De fyra som inte skrivit blir ändå delaktiga i sina kamraters texter. Istället för att jag står och är den stora författaren i det blå får alla höra och se och diskutera och upptäcka att deras egna texter i all sin enkelhet fungerar som beskrivare av en bild. Deras texter, kan liksom författarens, leverera BILDER. Det är min tanke, att i rekordfart visa killarna hela det fantastiska förloppet att inom en tidsrymd av femton minuter hinna både läsa och skriva.”

Efter denna första PPP- omgång höll Anders en livlig mejl- och bloggkontakt med de som varit med. Efter träffarna skrev han ner sina tankar och funderingar och la ut bilder från skolbesöken på <http://djingis.blogspot.com>. Många läste och deltog sedan i de häftiga diskussioner som uppstod.

Ett genomgående önskemål i inläggen var att Anders Widén skulle återkomma!

Höstterminen 06 gjorde på allmän begäran Anders Widén ytterligare en turné till samma platser. Denna gång med ekonomiskt bidrag från, förutom Landstinget Västernorrland, även Kulturrådet. Nu handlade föreläsningarna om Djingis Khan. En stark ledargestalt han forskat och skrivit flera böcker om. Boksamtalen efteråt gick ut på att fokusera på bra mål i livet, suga på succéerna och betydelsen av ett gott ledarskap. Allt med utgångspunkt och exempel ur böckerna om Djingis Khans liv och de egna erfarenheterna som instruktör för fallskärmshoppare.

Under två kvällsföreläsningar hade även papporna chansen att lyssna till föredraget om Djingis Khan. Till det ena på Ramseles bibliotek kom det bara en handfull personer men till det i Matfors folkets hus kom däremot de entusiastiska högstadiepojkar, som träffat Anders under dagen, med sina pappor. Diskussionerna efteråt om pilbågar och olika strategier i krigskonst tydde på ett stort intresse.

Påpassligt (efter påtryckningar från PPPprojektet) gav förlaget En bok för alla under våren 07 ut Anders Widéns Månskensligisten i nytryckt pocketversion. Den kunde därför köpas in till starkt reducerat pris av projektet och delas ut till alla som deltagit. Med författaren på plats var det extra roligt att få sitt exemplar med personlig dedikation i.

I projektets regi fick även de medverkande lärarna och bibliotekarierna chansen att delta i trevidareutbildningsdagar som Länsbiblioteket VNL arrangerade under vårterminen.

Det var en heldag i berättarkonst ledd av berättaren och författaren Christina Claesson, en heldag i konsten att skriva estradpoesi med estradpoeten och författaren Solja Krapu och slutligen en heldag i boksamtal med bebisar handledd av litteraturpedagogen Annette Kohkoinen.

Försök gjordes också att genom barnavårdscentralerna i varje kommun bjuda in nyblivna pappor till föreläsningkvällar med Anders Widén. Det försöket misslyckades helt. Skälen var flera bl a att BVC höll på att omorganisera sig i kommunerna och enligt BVC personalen, att det alltid har varit och fortfarande är väldigt svårt att nå papporna för allt som gäller intimsfären dvs även babybokprat.

Bättre upplutning var det när Länsbiblioteket bjöd in de sk förmedlarna till en studiedag i babybokprat med litteraturpedagogen Annette Kohkoinen. Biblioteks-, förskole- och BVCpersonal kom från hela länet. I anslutning med det arrangemanget ordnades en eftermiddagsträff med babybokprat på Arkenbiblioteket i Örnsköldsvik och dit kom en och annan pappa också.

Beskriv effekter som projektet förväntas ge

"...Sextonåringarna lyssnade förundrat på Anders Widén. Det var ett besök som stärkte elevernas självkänsla och inspirerade. De träffade någon som de kunde spegla sig i, som varit på kollisionkurs med skolan, men som på egna stigar hittat fram till litteraturen och en bra vuxenidentitet..." skriver skolbibliotekarien Jenny Stenlund på Timrå gymnasium.

Projektets främsta ambition har varit att ge pojkar på högstadiet och gymnasieklasserna, som är ovana och behöver en dörroppnare, möjligheten att komma över fintröskeln, ge dem en större öppenhet för böcker, författare, läsning och kanske t o m själv våga uttrycka sig i skriven form.

Ett liknande upplägg och med samma metod är tanken att Länsbiblioteket Västernorrland med hjälp av författaren Bo R Holmberg och därefter serietecknaren/författaren Mats Jonsson ska erbjuda läsovana högstadie- och gymnasiepojkar. Både Bo R Holmberg och Mats Jonsson har sina rötter i länet och ett tilltal som tonårspojkar lätt kan känna igen sig i.

Kontakten med BVC- personalen har gett idéer om framtida samarbete, att tillsammans gå ut och försöka nå de nyblivna papporna med kombinerat babybokprat och barnavård, men kanske först pröva att nå mammorna på en BVC-träff, och därefter skraddarsy något liknande för papporna men då i biblioteksmiljö.

Möjligheter till delaktighet och/eller eget skapande för målgrupperna

Före varje föreläsningstillfälle hade lärare och bibliotekarie högläst och samtalat med gruppen om boken Månskensligisten. Efter Anders föreläsning i den stora gruppen följde ett fördjupat boksamtal och skrivövningar för den lilla, utvalda gruppen med Anders som samtalsledare och svenskläraren och skolans bibliotekarie som bisittare. Stärkta av Anders berättelser om sina egna svårigheter att knäcka läskoden skrev alla var sin text. Några skrev kärleksbrev, som de t o m vågade läsa högt ur. Eftersom Anders är en van bloggare kunde han locka killarna att fortsätta diskussionerna på bloggen.

Samverkanspartners/projektorganisation

Länsbiblioteket Västernorrland har initierat, arrangerat utbildningsdagarna och haft huvudansvaret för projektet. Kommunbiblioteken i länet har med sina skolbibliotekarier och svensklärare på resp Bobergsskolan i Ånge, gymnasiet i Timrå, gymnasiet och Gudmundråskolan i Kramfors, Ramseleskolans högstadium och Gudlav Bilder gymnasium i Sollefteå planerat och genomfört projektet. Utbildningsutvecklaren Eivor Schultz på ABF/LO i Sundsvall har deltagit med sitt projekt Läs för mej, pappa! och ombudsmannen för En Bok För Alla i Mellannorrland Kent Eriksson har också funnits med. Genom honom kunde vi påverka att EBFA gav ut Anders Widéns Månskensligisten som pocket. Den kunde vi sedan köpa in till starkt rabatterat pris för utdelning till alla deltagare.

Beskriv hur projektet lever vidare efter projektets slut (långsiktigheten)

Länsbiblioteket Västernorrland har planer på att samla in texter av unga killar för att trycka upp en antologi med titeln "Att vara ung i Västernorrland idag". Skrivarhelger på biblioteken i länet och en kulturvecka för unga människor planeras till sommaren gemensamt av kulturkonsulenterna på Landstinget Västernorrland. Alla dessa högstadie- och gymnasiekillar som deltagit i PPP-projektet finns med i det nätverk som bildats. Även ett samarbete med Utbildningsradions Rum för berättande har påbörjats.

Hur sprids kunskaper om projektet (massmedier, publikationer, seminarier, studiedagar)

Förutom lokalradion www.sr.se/vasternorrland har även bl a Dagbladet <http://www.dagbladet.nu/> skrivit om projektet, liksom Tidningen Ångermanland 20060509 www.allehanda.se.

Vidare har jag som bibliotekskonsulent deltagit i ett gemensamt Länsmöte för Jämtland och Västernorrland " Sanningar och myter om barns och ungdomars läsning" 070529 och där redogjort för vunna erfarenheter av PPP- projektet. Dessutom har biblioteket i Vilnius, Litauen, bjudit in mig till våren för att tala om läsfrämjandeprojekt i Sverige i allmänhet och PPP- projektet i synnerhet.

Ange länk till dokumentation på webben

Anders Widén har hållit kontakt med flera av de deltagande genom sin blog: <http://djingis.blogspot.com>.

Bibliotekarierna Elisabeth Engerdahl och Jenny Stenlund, som båda deltog i projektet, har skrivit om det på Länsbiblioteket Västernorrlands hemsida: www.ylb.se...

Utgifter:

Arvoden inkl soc avg (Anders Widén, Christina Claesson, Solja Krapu, Annette Kohkoinen)	88.000:-
Resor&Logi	6.000:-
Administration	2.000:-
Info&marknadsföring	2.500:-
Litteratur & kursböcker	1.500:-
Eget arbete & egen insats	100.000:-
Summa:.....	200.000:-

Intäkter:

Landstinget Västernorrland	100.000:-
Statens Kulturråd	100.000:-
Summa:	200.000:-

Antal deltagare 2007

Ånge: 100/16 / Ramsele: 14 lärare, 16 kvällsförest, 35 i vardera de tre lektionsgrupperna / Timrå :76 storgrupp, 16 lektion/ GB-skolan, Sollefteå: 85 i storgrupp/ Gudmundrå skolan, Kramfors: 17 lektion/grupp / Matfors: 90 storgrupp på skolan 45 kvällsgrupp.

Litteratur

Aidan Chambers, Böcker inom oss – om boksamtal, 1993. Böcker omkring oss – om läsmiljö, 1994.

Anders Widén, Månskensligisten, 1994

Magisteruppsatser i biblioteks- och informationsvetenskap vid bibliotekshöskolan/biblioteks- och informationsvetenskap:

2001: 58 "Om jag tänker efter så läser jag nog mer än jag tror" Läs- och biblioteksvanor bland pojkar på gymnasieskolans fordonsprogram samt deras uppfattning om bibliotek.

2003:52 "Första boken är aldrig bra när det gäller böcker" –en kvalitativ studie av pojkars läsning i mediesamhället.

2005:9 "Faktorer för framgång" En studie av grundskolebibliotek och hur de kan integreras i undervisningen.

2005:44 "Läsning är inte min grej" En undersökning av några tonårspojkars attityd till läsning.

Modig och stark – eller ligga lågt, skönlitteratur och genus i skola och förskola, N&K 2005

Citat:

"Författare sätter igång en bio i skallen på andra!"
(kille på El-programmet, Bobergsskolan i Ånge)

"Inte en kepa i luften när Anders Widén berättar från scenen!"
(bibliotekarien på Gudmundråskolan i Kramfors)

"Det vore fett att ha en bok som han (Anders) har skrivit!" (kille på Fordonsprogrammet på GB-skolan i Sollefteå)

" Kan en sån som han (Anders) skriva böcker så kan väl jag också det! "högstadiekille på Ramsele skola)

"Hej Anders!

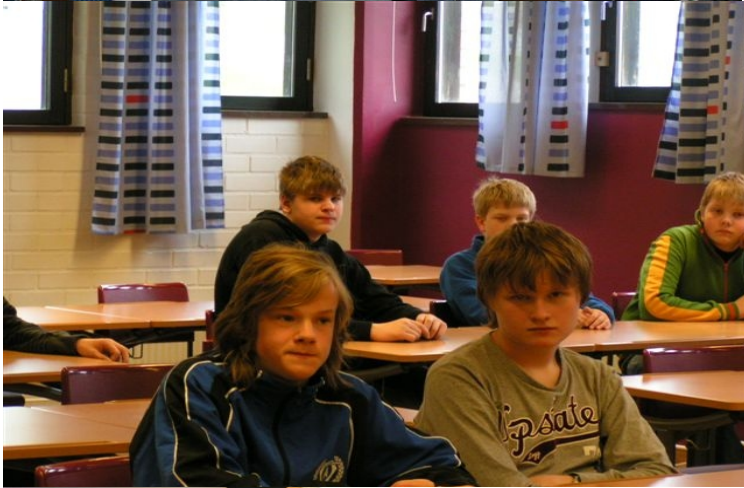
Jag heter Christoffer, går på Bobergsgymnasiet i Ånge och har därför sett två av dina föreläsningar här på skolan. Minuterna efter början på ditt första framförande blev jag fast, och speciellt vid dina ord om dina rebelliska försök att nå upplysning och framgång. Jag vill med detta mail endast uttrycka min tacksamhet för dina goda föreläsningar som jag fått ta del av, ge dig lite god kritik och förtälja att du även engagerat mig i ett skriftligt projekt som skulle komma att bli bland det bästa jag gjort.

Det har nu endas gått ett tjugotal minuter sedan din föreläsning om Djingis Khan och jag kan inte klaga, som historieintresserad samhällsvetenskapare var det intressant att få veta lite mer om erövraren, på ett, med tanke på skolans tråkigt vardagliga och väldigt få föreläsningar, originellt sätt.

Tack för en återigen mycket bra föreläsning!

Mvh: Chrille"

(mejl från kille på Bobergsskolan i Ånge)

Fotografer: Elisabeth Engerdahl, Jenny Stenlund, Karin Lundquist